SERGE BRUSSOLO

Ca o oglindă moartă

A treia zi de la naufragiu…

Căpitanul îşi mişcă umerii cu douăzeci de grade către vest. Ştia că soarele îi luminează decoraţiile din plin, dând strălucire bucăţelelor de metal de sub panglicile decolorate. La această oră a zilei, crucea de Abilene avea întotdeauna strălucirea caldă a galbenului de sfârşit de toamnă şi se potrivea foarte bine cu roşul panglicii de la cucerirea Shumar-Shuvei. Aducându-i aminte de măreţia de altădată a vânătorilor cu câini de rasă.

A treia zi de la naufragiu…

Căpitanul închise ochii. Urmărea drumul sudorii ce curgea de sub caschetă, trecea de-a lungul cutelor de pe frunte şi se oprea la colţul ochiului stâng. Soarele deşertului încinsese agrafele decoraţiilor şi cele 14 arsuri îi încercuiau pieptul din ce în ce mai dureros.

Grinzile podului începură să vibreze. Căpitanul întoarse capul. Noaptea, podul de oţel ridicat în două zile din scările şi balustradele inutile, arăta ca un schelet de libelulă uriaş, sprijinit de pântecul navei; căpitanul nu-şi putuse înfrânge niciodată repulsia faţă de insecte.

Curios, grinzile vibrau pe note diferite, după vârsta şi sexul celor care treceau peste pod. Noaptea, căpitanul ştia după ureche cine trece. Sunetul vibra, amplificându-se, iar la picioarele podului nisipul se mişca în valuri uşoare. Arsurile decoraţiilor deveniră insuportabile şi căpitanul scoase dintr-un buzunar al uniformei culegerea de rugăciuni funebre pe care o ţinea special pentru asta, rupse câteva foi pe care le vâri între piele şi ţesătură; acum nu mai simţea nimic.

Galopul unul cal îl făcu din nou să întoarcă capul. Agăţat de coama unui cal, un puşti îşi ştergea lacrimile cu dosul mânii.

— Căpitane, strigă el, cei de la al treilea nivel nu vor să creadă că a început că curgă.

Căpitanul puse în buzunar cărticica, cu ochii pe treptele de piatră scăldate în lumina soarelui şi ridică încet capul... Să curgă? Într-adevăr, era de necrezut...

La prima vedere părea un circ antic, una dintre acele construcţii făcute dintr-o îmbinare de gradene[1] de piatră aşezate concentric în jurul unei arene nisipoase, teatru de devorări absurde şi sângeroase, de ucideri savante puse în scenă pentru a satisface nevoia de sânge a mulţimii înnebunite.

Pe jumătate îngropat în nisip, edificiul de bazalt negru arăta ca şi cum straturi de vopsea acoperiseră puţin câte puţin piatra, distrugând orice muchie evidentă, orice unghi prea ascuţit. Pe alocuri, bulele de aer trasaseră o reţea fină de vinişoare pe fundalul negru cu aspect de lavă vulcanică.

Despre sculpturile lui nu se putea spune nimic precis, privirea aluneca şi se afunda ca în apa tulbure a unui lac. Arcadele, culoarele, sălile, îşi răspundeau în ecou şi peste tot, pasul vizitatorului producea sonorităţi de catedrală.

Circul era complet gol; cu tot aerul lui de antichitate, rămăsese nefolosit şi disponibil – nicăieri nu exista vreo urmă de ocupare anterioară, de adăpost, de obiect abandonat, nimic din ceea ce se descoperă în mod normal printre resturile unei epave. Irwin, la cei zece ani ai lui, cunoştea bine istoria circului pe care unii îl numiseră cu mult timp în urmă „marele teatru” datorită fastului

1 1. Treaptă înaltă, aşezată la baza unui edificiu. 2. Fiecare dintre treptele unui amfiteatru, stadion etc., pe care sunt aşezate băncile sau scaunele.

ceremoniilor ce avuseseră loc aici de-a lungul a trei secole...

Ca o piatră preţioasă în montura ei, circul marca centrul unui complex gigantic din oţel, înţesat de pasarele, radare, nacele de salvare, în jurul cărora apăruseră ţevile cu reflexe de oxidare şi planurile mobile ale stabilizatoarelor solare. În mijlocul acestei vegetaţii metalice, gradenele de piatră şi inelul palid al arenei se ofereau fără nicio protecţie, golaşe, vidului cosmic.

Irwin ştia că altă dată circul purtase alt nume; uneori căpitanul începea să vorbească despre epoca aceea îndepărtată, epoca „cimitirului stelelor”...

Atunci copiii se strângeau în jurul bătrânului în noaptea friguroasă a deşertului...

Totul a început cu inevitabilul ghinion al unei escadrile de prospecţiuni coloniale, a cărei misiune era căutarea unei stele neexplorate. Căpitanul, pe vremea aceea un simplu gropar, îşi amintea şi acum momentul în care sondele de detecţie începuseră să clipească apropiindu-se de planetoidul Shumar-Shuva. Emoţia exploratorilor a fost totuşi de scurtă durată: evaluarea energetică rapidă a planetoidului arăta prea puţine resurse. Fără să-şi modifice traiectoria, marea escadrilă şi-a continuat drumul prin vidul stelar către alte descoperiri – cu o excepţie (pe care ordinatoarele n-au lămurit-o nici până azi): o duzină de nave au stricat formaţia ca să-şi izbească reactoarele de terenul de aterizare improvizat numit „tabăra nisipurilor lui Taar” ... Şi nava căpitanului se găsea printre acestea. Astfel, o formaţie dintre cele mai slab antrenate şi echipate fu ştearsă din memoria statelor majore.

Zona reperată 44 pe care hotărâseră s-o colonizeze, printre alte particularităţi o avea şi pe aceea că-i lipsea polul magnetic. Acele busolelor se învârteau într-un ritm de

haos. Pentru a se orienta, au trebuit să se încreadă în al şaselea simţ al Sumarienilor – „ochiul din ceafă”.

Cei câţiva nomazi plini de nisip alb pe care i-au întâlnit, le-au spus că pe măsură ce se îndepărtau de satul central, le apărea în cap o durere care creştea până când devenea insuportabilă. Căpitanul Altaor, conducătorul trupei colonizatoare, s-a decis să-i folosească pe aceşti nomazi ca ghizi-busole, după ce şi-a dat seama că durerea aceea se deplasează de la ceafă spre tâmple în timp ce Sumarienii se deplasează fată de centrul satului – ceea ce permitea o evaluare aproximativă a latitudinii şi longitudinii.

Trupa a părăsit tabăra în toamnă: erau patruzeci şi cinci de grade la umbră. Nimeni nu bănuia că se vor întoarce după şase ani. Călăuzele au murit de meningită după o lună; de atunci, coloana 84 a început să rătăcească la întâmplare printr-o vegetaţie albicioasă, fără clorofilă. Curând au apărut primele boli, nisipul dovedindu-se generator de infecţii: câteva fire de nisip intrate sub unghie erau suficiente ca să nu mai poţi merge. Astfel dricul reglementar al corpului de gropari – un vehicul mare pe şenile, cu o morgă portativă şi un incinerator solar – a căpătat mai multă importantă decât tot materialul militar ce se scufunda cu regularitate în nisip. Aşa au trecut cinci ani…

În al şaselea an, o traiectorie mai îndrăzneaţă decât celelalte, a adus coloana înapoi la tabără. Gangrena dăduse lovituri adânci, infecţia distrugea corpul şi membrele; cei vii erau epuizaţi.

Tabăra a devenit imediat un imens cimitir; trupurile muribunzilor, umflate de putreziciune, intraseră pe jumătate în nisipul răufăcător. Nu se mai puteau deosebi vii de morţi. Incineratorul solar nu mai funcţiona. De frica nisipului, nu s-a săpat niciun mormânt pentru cei morţi.

Căpitanul începuse să se gândească serios la sinucidere când deasupra mării de nisip a apărut nava: era pentru prima oară când o vedea, deşi auzise destule despre cimitirul-zburător. În aceeaşi seară, după terminarea ceremoniei funerare din arena albă, s-a îmbarcat împreună cu camarazii săi la bordul navei... Deveniseră groparii spaţiului cosmic.

Căpitanul povestea; Irwin, îngenuncheat lângă el, uitase de picioarele sale amorţite.

Se numea „locul ultimei odihne” sau „culmea somnului fără de sfârşit”. Era ca o grămadă de carapace puse unele peste altele, cele mai noi acoperindu-le pe cele vechi. Astfel, pe prima navă folosită ca sediu al circului se clădise o a doua şi mai mare, cu motoare mai puternice, iar când meteoriţii şi radiaţiile cosmice începuseră s-o distrugă şi pe aceasta, fusese sudată o nouă carapace deasupra ei şi aşa mai departe, până când nava ajunsese ca o păpuşă umflată. Vârsta cimitirului zburător se putea citi după multele învelişuri, unele în altele, unele peste altele, într-un amestec de labirint. În această lume stranie conduceau groparii. Nimeni nu le cunoştea originea, iar istoria grupului lor se pierdea în negura timpurilor. Nu se ştia despre ei decât un singur lucru: iremediabil neutri, la sfârşitul tuturor bătăliilor îşi făceau datoria de curăţători ai cosmosului.

Unii pretindeau că era vorba de o sectă închisă; alţii, că liga groparilor era o mână de actori rataţi, a căror dorinţă teatrală îşi găsea satisfacţia în ceremoniile funebre – asta mi s-a părut întotdeauna caraghios.

Ca regulă generală; soseam după terminarea oricărei lupte, tăcuţi, în picioare pe crenelurile adăpostului nostru de metal, în costume de doliu, cu feţele ascunse sub masca palidă, cu cute amare a confreriei, zburând peste câmpul

de luptători zdrobiţi. Nava se aşeza uşor pe sol şi valuri de bocitoare ieşeau prin trapele laterale, cu tamburine care tremurau uşor şi cu gemete care alungau corbii, în timp ce noi le urmam ca să adunăm rămăşiţele unei armate distruse… Pentru ritualul propriu-zis, groparii coborau în arenă, în timp ce camarazii celor morţi se aşezau pe treptele de piatră din jurul arenei, adesea erau acolo, într-o tăcere de moarte, două armate…

Ritualul varia la infinit, în funcţie de obiceiuri, moravuri, planete; imensa bibliotecă a cimitirului avea adunate în ea toate ritualurile cunoscute, de la cele mai barbare până la cele mai rafinate. Maeştrii de ceremonii îşi petreceau zile întregi aplecaţi deasupra volumelor îngălbenite, studiind totul în cele mai mici amănunte; orice detaliu uitat ar fi putut duce la distrugerea navei şi a locuitorilor ei.

Fiecare zonă a cosmosului avea specialiştii ei, eruditi ai confreriei ce conduceau cu austeritate toate ceremoniile. Această aristocraţie mortuară domina asupra populaţiei cimitirului, compusă aproape total din muncitori manuali: gropari, îmbălsămatori de cadavre, incineratori, ţesători de linţolii, producători de coşciuge. Un popor pentru care moartea, cu fastul şi ornamentaţia ei, constituia unica preocupare.

La câte ritualuri stranii n-am asistat… Îmi amintesc şi acum emoţia care ne usca gâtul când păşeam pe pământul albicios şi plin de cenuşă al arenei, căci acolo începea totul, în cercul de praf argintiu al arenei. O scenă în jurul căreia mulţimea de spectatori palizi şi tăcuţi te privea cu o privire grea ce ţi se lipea de membre şi îţi încetinea orice gest până la extrem. Ceremonia devenea balet, tragedie, pantomimă. Corpurile deveneau hieroglife vii, orice înclinare avea o semnificaţie sacră, arena era un altar pe care se mişcau cincizeci de actori cu rolurile perfect

învăţate, perfect machiaţi, fiecare pas şi fiecare gest având un sens, o semnificaţie simbolică.

Fiecare ceremonie era diferită de cele dinainte... Pe Aldebaran, obiceiul cerea să fie înmormântate ochii, creierul şi organele genitale ale morţilor; restul corpului, considerat impur, era devorat de o haită de câini albinoşi, întotdeauna în număr par. Pe Alfa Centauri, cu ajutorul unor injecţii speciale se umfla carnea de pe mâinile celor morţi, cadavrul ajungând să aibă astfel nişte degete monstruoase.

În alte zone ale cosmosului, morţii se injectau cu cerneală roşie de China sau erau deshidrataţi şi restituiţi familiilor în săculeţi plini cu praf roşu. Pe unul din sateliţii lui Jupiter, ritualul cerea ca fiecare cadavru să fie înmormântat în picioare, cu o vulpe în stomac. Exista şi ceremonialul dezmembrării, aşa cum trebuia făcut pe Saturn, unde fiecare cadavru era făcut bucăţi cu scalpelul sub ochii întregii familii, care adună în trei urne diferite muşchii, oasele şi viscerele. Această dezmembrare urmărea să distrugă integritatea fizică a celui mort pentru a fi împiedicat să vină ca strigoi şi să-i sperie pe cei vii. Putrezirea rapidă era un obicei marţian. Ceremonia era foarte scurtă, o simplă injecţie în buric grăbea procesul de descompunere şi în câteva secunde carnea putrezea. Niciodată ştiinţa maeştrilor cimitirului n-a fost pusă în dificultate, chiar şi cele mai nebuneşti cereri au fost satisfăcute. Pe Mercur, obligaţiile religioase pretindeau jupuirea de piele a defunctului pentru ca din aceasta să se facă o tunică pe care văduva era obligată s-o poarte pe toată perioada doliului. Pe planetoidul Cytonnia, la sfârşitul unei bătălii cumplite, groparii, la cererea războinicilor rămaşi în viaţa, au construit un monument comemorativ din coşciugele de oţel ale victimelor, îmbinându-le ca pe cărămizi şi apoi sudându-le.

Dar specialitatea navei, care devenise renumită, era mumificarea reducătoare. Moştenită de la îmbălsămătorul Jivaro, această tehnică permite reducerea unui escadron de cavalerie căzut pe câmpul de luptă până la dimensiunile la care încape într-o cutie de pantofi. Corpurile, aduse la dimensiunile unui bibelou, devin extrem de dure. Era posibil să reducă orice defunct ca să-l păstrezi pe o etajeră de bibliotecă sau sub un glob de cristal. Reduceri extreme permiteau chiar introducerea corpului într-un medalion sau o camee, astfel încât văduvul sau văduva să le poarte ca pe o bijuterie obişnuită. Astfel, cadavrul, ferit de putreziciune pentru totdeauna, rămânea fixat pentru eternitate, scăpând de oribila distrugere pe care ne-o ascund sicriele şi cavourile, triumfând asupra înfiorătorului „... şi în ţarină te vei întoarce”. Era o descoperire extraordinară; practica mumificării reducătoare s-a răspândit rapid în cosmos...

Ajuns la această parte a povestirii, căpitanul se oprea adesea cu gâtul uscat. Atunci copiii se retrăgeau fără zgomot, iar pe Irwin îl apuca o disperare plină de furie la gândul că trebuia să mai amâne descoperirea trecutului încă o dată. Înainta mult prea încet în reconstituirea istoriei, căci memoria celor de pe navă se golise. Numai căpitanul părea să-şi mai aducă aminte din când în când şi Irwin era hotărât să afle tot ce se poate de la el.

Puţini erau aceia care cunoşteau adevărata poveste a „cimitirului stelelor”. O dată cu trecerea anilor, apăruseră atâtea legende, încât era greu să mai descoperi adevărul. Ceea ce se ştia sigur era că la originea cimitirului fusese un loc pentru spectacole, sau cel puţin aşa crezuseră actorii unei trupe teatrale a armatei, conduse de un trubadur ratat, Hannafosse Guthbrand, atunci când descoperiseră circul în spatele unei dune de nisip, la sfârşitul unei bătălii din care ei erau singurii supravieţuitori. Construcţia, ai cărei

ocupanţi zăceau morţi pe câmpul de luptă, avea pivniţele pline cu lei şi tigrii înfometaţi, iar armele şi armurile de pe rastele dovedeau că cenuşa din arenă supsese sângele multor gladiatori. Camionul-teatru pe care-l avuseseră actorii pierise distrus în bătălie, aşa că aceştia au hotărât să folosească „epava” cu care au decolat după ce au eliberat animalele. Nava au numit-o „marele teatru” şi au făcut cu ea cel mai mare turneu cosmic din câte au existat. De obicei, când „marele teatru” se aşeza lângă un sat sau oraş, locuitorii alergau repede acolo, convinşi că nava s-a zdrobit; asta i-a scutit pe actori să bată ţinuturile în lung şi-n lat ca să facă rost de spectatori. Începuturile trupei n-au fost strălucite… Spectacole de teatru şi nimic mai mult. Jucau ca să aibă ce mânca…

E uimitor ca o actriţă atât de mare ca Sheeny Shall i-a cerut într-o bună zi lui Guthbrand s-o ia în trupa lui. Nimeni nu cunoştea greutăţile prin care trecea aceasta, ceea mai mare dintre toate fiind o afecţiune cardiacă pentru care-i fusese implantat un stimulator. Cea mai mare teamă a actriţei a fost ca stimulatorul să nu-i deformeze pieptul, ceea ce nu s-a întâmplat, în schimb au apărut alte necazuri. Stimulatorul era activat de un calculator-emiţător care, având bătaie limitată, trebuia să fie tot timpul în preajma ei. Într-o zi când se transporta calculatorul spre insula particulară a marei actriţe, un val uriaş a răsturnat hidroglisorul deasupra unei gropi marine foarte adânci şi calculatorul a ajuns pe fundul oceanului. Inima a continuat să bată, semn că emiţătorul îşi făcea datoria mai departe. De atunci, Sheeny Shall n-a mai părăsit niciodată insula, orice turneu scoţând-o din raza de emisie a calculatorului. Ca urmare, directorii teatrelor au uitat-o; o uitaseră şi spectatorii. Atunci când „marele teatru” s-a aşezat în vecinătatea insulei ca să dea un spectacol – Hannafosse

Guthbrand avea nevoie de combustibil. Sheeny suferea că nu mai joacă; la spectacol, pe care s-a dus imediat să-l vadă, l-a aplaudat puţin prea entuziasmată pe marele Hannafosse... După spectacol, rătăcind pe sub arcadele din jurul arenei, a simţit că renaşte; uitase că spectacolul a fost slab. A doua zi a ieşit în calea lui Hannafosse, cu care a stat mult de vorbă apoi s-au reîntâlnit... Când Hannafosse i-a propus un rol în trupă, Sheeny a crezut că stimulatorul o să plesnească. Trupa a rămas pe insulă aproape un an, iar asociaţia lor s-a dovedit o bună afacere: toată lumea venea s-o vadă pe actriţa care putea să moară în mijlocul unei replici. Această speranţă morbidă a spectatorilor nu era deloc ieftină şi Sheeny, adunând ban după ban, a început să spere că într-o zi va avea destui ca să scoată calculatorul de pe fundul oceanului, înainte ca un curent să-l ducă prea departe de insulă.

Trupa a dat nenumărate spectacole. Din când în când, urmând sfaturile abile ale asociatului ei, Sheeny se oprea brusc în mijlocul unei replici ca şi cum inima ar fi încetat să-i mai bată. Atunci, toţi spectatorii se ridicau în picioare cu sufletul la gură, aşteptând s-o vadă moartă, după câteva momente, Sheeny îşi revenea şi spectacolul continua. Emoţia însă rămânea şi cota încasărilor nu scădea niciodată. Aceasta a fost epoca de prosperitate a „marelui teatru”. Curând, trupa a avut numai actori de succes şi Guthbrand a socotit nimerit să se ocupe numai de partea financiară şi administrativă a afacerii. Sheeny n-a reuşit să recupereze calculatorul pierdut, în schimb a avut destui bani ca să-şi cumpere altul, reglat pe aceeaşi frecventă de emisie. Noul calculator a fost încărcat pe „nava teatru” care a pornit în căutarea aventurii... Motoarele erau noi, carcasa fusese consolidată, erau bogaţi; totul părea de bun augur... Atunci, a apărut pe navă boala. În câteva săptămâni, ciuma

turbei a decimat trupa, iar actorii rămaşi în viaţă au devenit gropari improvizaţi ce aveau grijă de rugurile din arenă unde erau arse trupurile celor morţi. Sheeny Shall, aşa de aproape altă dată de moarte, a trecut prin ciumă fără să i se întâmple nimic, sufletul însă i-a rămas marcat de fumul şi mirosul cadavrelor arse. După ce a dispărut epidemia, n-a mai fost în stare să-şi reia viaţa de unde o lăsase. O înspăimânta inutilitatea vieţii ei de până atunci; în suflet i-a apărut stoicismul. Aşa s-a hotărât să-şi consacre restul vieţii ideii de moarte: „marele teatru” a dispărut odată cu naşterea „cimitirului stelelor”.

— Şi mai departe? întrebă Irwin, luându-l de mână pe căpitan; acesta păru un moment că revine la realitate, apoi ochii i se înceţoşară din nou.

— Şi mai departe? întrebă din nou copilul, hotărât să-l facă pe bătrân să vorbească. Erau atâtea întrebări fără răspuns, atâtea pete albe în cartea istoriei pe care Irwin încerca s-o reconstituie…

— Povesteşte-mi despre Sheeny Shall, despre maeştrii de ceremonie, despre necropolă, despre…

Eforturile disperate ale copilului, de a afla erau rar răsplătite, amintirile bătrânului căpitan erau dezordonate şi dezlânate.

„… Sheeny Shall conducea totul; unii spuneau că e nemuritoare, alţii că murise de mult şi acum ieşise din mormânt ca să se ocupe de „cimitirul stelelor”. Toţi o respectau şi se temeau de ea. De câte ori, încrucişându-mi drumul cu al ei, n-am fost tentat să-i pun mâna pe piept ca să-i simt cu degetele bătăile inimii… Dar numai un nebun ar fi îndrăznit să facă aşa ceva.

Sheeny Shall organiza fiecare ceremonie, cunoştea toate secretele machiajului, ale costumelor şi decorurilor. Pregătea cântecele şi dansurile rituale cu o putere de

cunoaştere surprinzătoare la o femeie atât de austeră; sau poate că nu era femeie?”

Copilului nu-i plăceau, aceste deliruri mistice ale căpitanului, însă le suporta cu răbdare: erau singura sursă de informaţie pe care o avea.

„... Adesea apăreau certuri: printre maeştrii de ceremonii erau unii care voiau să transforme nava într-o necropolă zburătoare, un stup gigantic care să cuprindă corpurile reduse ale morţilor din toată galaxia. Ca tehnică, treaba asta nu era greu de realizat, însă necesita un număr imens de sertare numerotate în care trebuiau depuse mumiile reduse adunate din întregul univers. Sheeny Shall a pus capăt acestei idei când a descoperit ca unul dintre îmbălsămători vindea unor traficanţi de antichităţi, mumiile reduse ale militarilor în ţinuta de gală, ca «miniatură de epocă».”

— Sfârşitul, vreau să ştiu sfârşitul: tremura copilul, la capătul răbdării...

Căpitanul însă era pierdut în visare...

Irwin se trezea în puterea nopţii aproape sufocat de linţoliul cu care se acoperea. Cu sufletul arzând de dorinţa de şti, pleca în căutarea căpitanului pândindu-i paşii ce nu se opreau din cauza insomniei. După ce-l descoperea, îl punea să-i povestească despre moartea cimitirului.

— Catastrofa care a decis soarta „cimitirului stelelor” a avut loc în seara unei incinerări, în grădinile prezidenţiale ale nisipurilor din Saint-Hool. Prima soţie a preşedintelui îşi dăduse sufletul, victimă a unei epidemii şi obiceiul locului cerea arderea pe rug a defunctei, a copiilor ei, a tuturor servitoarelor şi a bunurilor personale. Acest procedeu de incinerare, foarte rar, cerea o organizare complicată. Sheeny Shall muncise trei zile şi trei nopţi pentru asta. Acum ceremonia era gata să înceapă. Sheeny a intonat

prima oraţie[2] funebră, aşezată lingă rugurile pregătite. La sfârşitul oraţiei, o sută de maeştri de ceremonii au intrat în arenă, urmaţi de două sute de auxiliari.

Palatul preşedintei fusese aşezat în mijlocul unui deşert nisipos, ca un miracol de verdeaţă, a cărui viaţă era întreţinută de o reţea subterană de canalizare ce-şi avea izvorul la o distanţă de 600 km de acolo, într-un lac artificial dintr-un masiv muntos. Abia începuse ceremonia funerară, când planeta a fost izbită de un meteorit în plin deşert, la două sute de kilometri de palat. Şocul ciocnirii a fost prea puţin resimţit în zona circului, dar undele de şoc au trecut prin scoarţă, deschizând o falie în dreptul grădinilor de la parterul palatului, exact sub nava noastră; nava a căzut în falie, douăzeci de metri mai jos; şi a rămas la orizontală. Deasupra grădinilor s-a ridicat un nor de praf; n-au fost victime – toată lumea era la ceremonie – dar s-a creat panică. Ceremonia a continuat: preşedintele nu s-a clintit de pe fotoliul de onoare, nici Sheeny Shall n-a tresărit sub masca rituală. Nimeni nu şi-a dat seama atunci că falia continuă să înainteze către nord, tăindu-şi cu uşurinţă drum prin deşertul nisipos, către lacul artificial. Când falia a ajuns la lac, un curent de aer proaspăt a pătruns în arenă. Căpitanul a fost acela care a văzut valul imens de apă ce se apropia vertiginos, târând după el nisip şi pietre; când apa a izbit nava, cu un reflex disperat, căpitanul a pornit reactoarele şi aceasta a ţişnit din apă ca o jerbă gigantică.

Apa smulsese pasarelele, maturase de pe punţi maşiniştii şi umpluse circul ca pe o simplă chiuvetă; îngreunată, nava s-a izbit de sol la poalele unei faleze, zdrobindu-şi reactoarele. Aşa a fost sfârşitul „cimitirului stelelor”, mai mult, dintre toţi cei care se găseau în arenă,

2 Discurs ceremonios rostit cu anumite ocazii.

nu s-a mai întors nimeni şi cei rămaşi în viaţă nu puteau să golească circul de apă.

Irwin nu şi-a cunoscut niciodată părinţii; a fost găsit a doua zi după catastrofă, gol, umblând de-a buşilea pe un culoar în care pătrunsese apa. Părea să aibă şase luni; nimeni n-a reuşit să-şi dea seama cine fuseseră părinţii lui.

Orfanii scăpaţi din catastrofă au fost crescuţi în comun, în vechea sală de jocuri de pe puntea superioară. Catastrofa a făcut multe victime: toţi maeştrii de ceremonii, Sheeny Shall, câteva sute de auxiliari, muriseră înecaţi. Micile corporaţii, neparticipând niciodată la ceremonii, au avut foarte puţine victime.

În ziua următoare catastrofei, supravieţuitorii au realizat că şocul izbiturii deschisese trapele compartimentelor în care erau depozitate vehiculele de teren, de mult timp nefolosite. Printre toate maşinăriile acelea, rămase de pe vremea primelor colonizări, se afla şi un plantator automat de mine – principiul său de funcţionare fiind extrem de simplu: odată declanşat, începe să descrie cercuri concentrice apropiate, îngropând mine plate ca nişte pilule, greu de distins cu ochiul liber. Acest automat s-a declanşat din cauza izbiturii, a ieşit din buncăr şi s-a apucat de treaba pentru care fusese construit, a înconjurat două zile nava plantând mine, după care a sărit în aer trecând peste una din minele îngropate. Abia atunci, oamenii şi-au dat seama de tragicul adevăr al situaţiei: erau blocaţi în navă, într-un deşert pustiu, departe de orice urmă de viaţă.

Împotriva oricărei aşteptări, viaţa şi-a reluat cursul normal; nava şi-a mărit volumul, adăugindu-se o mulţime de mici nave-anexa, ca nişte alveole, în jurul circului, transformând „cimitirul” într-un stup. Orăşelul construit a devenit singurul univers al supravieţuitorilor. Unii au

continuat să locuiască în vechile lor cabine, alţii au preferat micile nave exterioare. Adulţii nu se întâlneau decât seara, când veneau la circ să-şi facă provizii de apă; fiecare se refugia în spatele ţevilor şi pasarelelor care-i delimitau teritoriul…

Cuptoarele solare pe care le instalase odinioară Sheeny Shall, continuau să furnizeze energia necesară pentru obţinerea hranei.

Astfel au trecut opt sau nouă ani… Nivelul apei din circ scăzuse, dar probabil că peste treizeci de ani ar fi dispărut de tot.

Ar fi greu de spus dacă Irwin suferea sau nu: necunoscându-şi părinţii, avea convingerea că aparţine uneia dintre familiile dispărute în cursul ultimei ceremonii – i se povestise despre o tânără familie din cercul apropiaţilor lui Sheeny Shall, care îşi botezase copilul în timpul ultimei călătorii a navei. Încă de la început, a fost mai preocupat de rangul părinţilor decât de pierderea lor. A crescut cu picioarele pe tabla punţii şi cu ochii pe ceea ce mai rămăsese din circul lui Sheeny Shall.

Pe la începutul toamnei au apărut păsările; zburau pe coridoare, izbindu-se de pasarele şi hublouri şi ajungeau până la pod, unde, orbite de lumină, cădeau uşor pe tabla încinsă. Apariţia lor i-a uimit pe adulţi; doar copiii ştiau că păsările ieşiseră din vechea rezervă de accesorii, de care nimeni nu se mai apropia de când unul din generatoare avea scăpări de radiaţii. Dacă pasările n-ar fi fost bolnave, povestea asta n-ar fi avut nicio importanţă – radiaţiile le provocaseră înmuierea ţesuturilor până acolo încât unele nu mai aveau oase. Căpitanul, după ce a verificat cu contorul de radiaţii, i-a asigurat pe adulţi că nu sunt în pericol; oamenii însă nu le-au privit nici acum cu mai multă simpatie pe bietele păsări, care rămâneau insensibile la

alicele ce intrau în carne, fără să le facă rău, ba chiar dându-le mai mult vitalitate. S-a observat chiar că ele caută să intre în contact cu metalul, ajungând până acolo încât fură cartuşele şi le înghit. Căpitanul le-a explicat copiilor că păsările sunt dirijate de instinct către cel mai bun antidot; aşa i-a venit ideea să facă sperietori din plumb pentru păsări, care s-au năpustit înnebunite, smulgând plumbul cu ciocurile şi ghearele. Astfel, cele mai puţin atinse au reuşit să-şi revină la starea de dinainte de iradiere.

Nava era pentru copii un loc de descoperiri formidabile. Prima lor acţiune a avut loc în vechiul magazin de pompe funebre, plin cu cele mai ciudate obiecte, acum îngropate în straturi de praf; aici au descoperit pietrele cu ecou, care amplificau la infinit intensitatea sunetelor. Apoi au tăiat capetele sperietorilor pentru păsări ca să joace bowling pe pod. Lui Irwin cel mai mult îi plăcea să meargă la circ şi să simtă sub picioare piatra neagră cu urme de bule; culoarea ei nu reflecta lumina arzătoare a soarelui şi puteai să mergi fără să închizi ochii. Două trepte mai jos era apa, ca o oglindă moartă; copilul stătea ore întregi cu apa lângă picioare şi cu ochii în ea. Lacul – aşa îl numiseră copii – era loc de vrăjitorii. Toţi ştiau că apa nu scosese la suprafaţă niciun corp, deci lacul însemna infernul; se răspândise printre ei credinţa că apa atrage în adânc orice corp care o atinge, fără putinţă de scăpare. Irwin era un membru activ al acestui cult. Într-o bună zi, Andrew a avut ideea să facă o experienţă pentru „cunoaşterea ştiinţifică” a fundului lacului. Aveau la îndemână un cârlig, un colac de cablu electric şi câteva bucăţi de metal; au explorat de sute de ori fundul lacului fără să scoată nimic la suprafaţă. Erau pe cale de a abandona, când Larry a văzut ceva agăţat de cârlig. Irwin deja bănuia ce este: o mască mortuară. Apa o deformase îngrozitor, dar se puteau ghici conturile unei feţe

cu pometi proeminenţi. Decepţionaţi, copiii şi-au căutat alt loc de joacă; Irwin a rămas pe loc, cu masca mortuară în mână. A pus masca la uscat, cu foarte multă grijă şi ceea ce a obţinut a fost o faţă stranie, cu orbite enorme şi frunte înaltă, teribil de expresivă; asta l-a copleşit.

În ziua când a găsit camera invitaţiilor ilustrate, a căutat zadarnic, printre feţele îngălbenite, imaginea vie a măştii. Dacă n-ar fi mers mai departe decât oricare alt copil în explorările lui, Irwin n-ar fi făcut niciodată marea lui descoperire; de multă vreme nimeni nu mai coborâse sub a treia punte, din cauza culoarelor în care te treceau fiorii de spaimă la gândul că dincolo de peretele de piatră se găseşte circul scufundat în apă. În călătoriile lui, Irwin a descoperit într-o bună zi, mergând la întâmplare, o sală imensă în care, în mod absurd, a auzit paşi. În momentul acela, a crezut că o să moară... a văzut venind spre el un cal! Animalul se plimba liniştit printre ruinele catacombelor vechiului teatru. Călare pe calul ce supravieţuise ca prin minune, a ocolit de mai multe ori nava, atingând uneori baza circului – prizonier al cuibului de metal – unde piatra era neaşteptat de rece. În aceste momente, vedea în faţa ochilor arena, scene cu gropari uriaşi, cu guri imense ce strigau cuvinte cu ecou; era ca în mijlocul unei explozii. La ceva timp după aceea, a descoperit crăpătura, ce apărea ca un rid pe suprafaţa de beton. Scormonind locul, a găsit o crăpătură vizibilă cu ochiul liber; descoperirea l-a făcut să-şi piardă minţile de emoţie, vedea deja arena deschizându-se sub ochii lui. Imediat s-a mutat lângă fisură, aducându-şi puţinele lucruri personale, masca mortuară şi calul; din acel moment n-a mai avut alt gând decât crăpătura din beton, care-i mânca sufletul, somnul şi foamea. După o îndelungată aşteptare, plin de speranţă, Irwin a abandonat locul de observaţie, dar fără niciun rezultat.

A treia zi de la naufragiu…

Căpitanul se apropie de bucăţica de oglindă prinsă în peretele cabinei, cu degetele îngroşate de vârsta îşi scoase medaliile de pe piept şi le înghesui într-o cutie pe care o înveli într-o pătură cu număr de înmatriculare militar. Se simţea bătrân şi obosit. Se aşeză şi reluă încă o dată tot ce se întâmplase de câteva zile încoace, de când destinul „cimitirului stelelor” se răsturnase. Era sigur, întâmplarea nu avea niciun amestec, lucrurile doar se aşezaseră pe făgaşul lor normal. Copiii n-au ştiut că fac un sacrilegiu; n-au simţit că se află într-o necropolă atunci când au pătruns în sala prăfuită, în care umezeala lăsase urme adânci. În alte vremuri, sculpturile de marmoră susţinuseră maiestuoase cele două uşi de la intrare; astăzi nu mai rămăseseră din ele decât câteva bucăţi în care cu greu se puteau identifica vechile zeităţi cosmice. Sala era imensă; un pustiu de ceramică albă, plin cu sertare numerotate. În mai puţin de o secundă, mâinile copiilor au deschis sertarele care au scârţiit uşor… Reduse la dimensiunile unor miniaturi, pe poliţe suprapuse, dormeau mumiile unei galaxii întregi: fiecare sertar cu lumea lui, bătrâni, demnitari, copii, animale domestice. Copiii au găsit repede şi cimitirul militar; mii de morţi din mii de bătălii galactice, cea mai mare parte în armurile de luptă, cu arme imposibil de numit. Minţile lor tinere i-au confundat cu soldaţii de plumb pe care atâta vreme şi-i doriseră: mumiile au devenit jucării, statuete, piese de şah… Au plecat după multă vreme cu braţele pline, neştiutori. Lui Irwin nu i-a plăcut acest jaf: era ca distrugerea unui muzeu şi toată suferinţa lui şi-a spus-o căpitanului. Acesta, când a auzit, a îngheţat de spaimă; toată viaţa îi fusese înrădăcinat un respect indestructibil faţă de religie.

A socotit că e bine să-i redea liniştea lui Irwin şi pe morţi neantului. Căutând, a găsit o cutie cu grenade, apoi a sigilat uşa necropolei şi a aşezat grenadele una după alta, până la apa întunecată a circului. Exploziile au izbucnit după o jumătate de oră; şocul acestora a ajuns până la crăpătura găsită de Irwin în fundaţia circului şi toată construcţia a început să vibreze, în timp ce păsările se izbeau înnebunite de ziduri. Apoi a apărut o spărtură în zid, prin care a năvălit apa, măturând tot ce întâlnea în cale, pentru ca apoi să se împrăştie în nisipul deşertului. Oamenii priveau fascinaţi circul care se golea de apă. Atras de explozii, Irwin s-a prăbuşit pe treptele circului, atras de un vârtej; din fericire l-a oprit căpitanul altfel îl lua apa.

Apoi a apărut cercul galben al arenei, ca faţa unei înecat ce urcă la suprafaţă – Irwin a închis ochii de groază: acolo era arena... A fugit şi s-a ascuns până seara. Ameţit, noaptea târziu, l-au găsit copiii, după ce coborâră în arenă, călcând pe pietrele înverzite de muşchi. Când i-au spus că n-au găsit nimic, lui Irwin i-a trecut ameţeala. Cu o lampă luată de la căpitan, a coborât şi el în arenă. Bazaltul strălucea uşor în lumina lunii, era răcoare. În mijlocul arenei găsi o piatră pe care se aşează; lampă i se stinse în mână. Atunci văzu, aproape de el, clipirea. Un obiect ovoidal minuscul, ce palpita adunând lumină. Îl luă în mână: era ca un mic animal ce-i tresărea în palmă. N-a ştiut niciodată că găsise stimulatorul cardiac al lui Sheeny Shall.

După trei zile, „cimitirul stelelor” începu să fie acoperit de nisip.

Ca urmare a exploziilor, nava a început să se scufunde, suptă de pământ cu o viteză ameţitoare. Brusc, căpitanul şi-a dat seama că Irwin nu părăsise nava împreună cu ceilalţi, nu traversase podul. Pe platou, oamenii aşteptau

înţepeniţi; nimeni nu vorbea. Copiii priveau fix podul ce se scufunda. Exploziile minelor plantate cu ani în urmă de automatul militar, au scos un vuiet surd din pământ, în timp ce pasările zburau ca frunzele peste capetele oamenilor. Când au început exploziile, păsările s-au aşezat pe valul de mâl ce continua să curgă în jurul navei. Ultima mină a atins reactorul termic care a explodat şi el, cimentând într-o clipă tot mâlul din jur: păsările au rămas prinse în crusta dură ca betonul. Când au ajuns în câmpie, copiii au omorât păsările.